

Snežana Z. Detar Jevđović*

Osnovna škola

„Petar Petrović Njegoš“

Beograd

371.3::811.131.1

<https://doi.org/10.18485/analiff.2019.31.1.18>

Originalni naučni rad

Primljen: 10.04.2019

Prihvaćen: 15.06.2019

MEĐUJEZIČKI UTICAJ U PISANOJ PRODUKCIJI ITALIJANSKOG KAO DRUGOG STRANOG JEZIKA: ULOGA NIVOVA ZNANJA I KOLIČINE IZLOŽENOSTI

Međujezički uticaj posmatra se u radu kao jedna od specifičnosti učenja drugog stranog jezika koja nastaje kao posledica sličnosti i razlika ciljnog jezika i bilo kog drugog jezika koji je učenik prethodno učio. Nivo znanja i količina izloženosti predstavljaju najrasprostranjenije faktore koji do ovog uticaja dovode. Međujezički uticaj je najevidentniji na polju leksike i morfologije i u velikoj meri definiše prirodu i odlike međujezika koji se tom prilikom javlja. U fokusu rada je istraživanje koje, uz utvrđivanje varijabli nivo znanja i količina izloženosti engleskom jeziku, obuhvata i kritičku analizu leksičkih i morfoloških oblika učenika sedmog razreda. Analizom rezultata pisane produkcije otkrili smo da se međujezički uticaj na uzrastu u okviru koga je obavljeno istraživanje u najvećoj meri javlja kao transfer oblika, dok se oblici transfera značenja retko ili skoro uopšte ne sreću.

Ključne reči: međujezički uticaj, nivo znanja, količina izloženosti, leksika, morfologija, transfer oblika, transfer značenja.

1. Uvod

Proučavajući multilingvizam i fenomen međujezičkog uticaja, finski istraživač Ringbom u svojoj opsežnoj studiji iz 1986. razlikuje nekoliko oblika međujezičkog transfera stranog jezika koje je uopšteno kategorizovao kao pozajmljenice (u koje uključuje i hibridne tvorevine i složenice) i oblike leksičkog transfera (kalkovi, semantičke ekstenzije, kognati i lažni prijatelji). U istoj studiji, ovaj autor objašnjava da pozajmljenice i oblici leksičkog transfera nisu jasno definisane kategorije, već pre predstavljaju kontinuum, pošto se učenik retko oslanja samo na značenje ili samo na oblik. Distinkcija pre postoji u smislu toga koji od dva faktora jeste dominantan faktor u poje-

* biancaneve301@hotmail.com.

dinačnom obliku (Ringbom 1986: 158). Kasnije, u svojim radovima iz 2001. i 2006, Ringbom pravi razliku između pozajmljenica, hibridnih tvorevina, slivenica i kognata kao tipova transfera forme, ističući da ovi oblici mogu nastati nezavisno od nivoa znanja jezika. Transfer forme čini upotreba reči iz prvog stranog jezika, prilagođenih ili ne ciljnom jeziku u toku produkcije ciljnog jezika (Ringbom, 2001: 60). Kada je u pitanju transfer značenja, Ringbom pravi razliku između kalkova i semantičkih ekstenzija (Ringbom, 2001: 60). U vezi s tim navodi da je, bez obzira na sličnosti između prvog i drugog stranog jezika, ovaj tip transfera zasnovan na maternjem jeziku, a retko kada na prvom stranom (osim ukoliko strani jezik nije maternji).

U vezi s međujezičkim uticajem u oblasti učenja drugog stranog jezika, Ringbom (1986) objašnjava da što manje učenik zna ciljni jezik više je prisiljen da se osloni na druga prethodna znanja koje poseduje. Ova znanja odnose se na sve strane jezike koje je polaznik prethodno učio, kao i na uticaj maternjeg jezika. Međutim, da bi prvi strani jezik pružio materijal za transfer, govornik mora posedovati određeni nivo znanja tog jezika (Hammarberg, 2001).

Pregledanjem literature o međujezičkom uticaju (Ortega, 2008; Ringbom, 1987; Tremblay, 2006; Williams i Hammarberg, 1998), uprkos nesumljivoj centralnoj ulozi faktora nivo znanja, dosadašnja istraživanja (Williams i Hammarberg, 1998) ukazuju i na izloženost stranom jeziku kao faktoru koji dovodi do transfera. Williams i Hammarberg (1998) primećuju da se sa povećanjem nivoa znanja i količinom izloženosti prvom stranom jeziku povećava i učestalost transfera iz prvog stranog jezika.

Imajući u vidu gorenavedene studije, zanimalo nas je da u radu ispitamo uticaj engleskog kao prvog stranog jezika na učenje italijanskog kao drugog stranog jezika, a u kontekstu formalnog obrazovanja u Srbiji. Fokusiraćemo se prvenstveno na analizu uticaja varijabli 1. nivo znanja engleskog jezika i 2. količina izloženosti engleskom jeziku na pojavu međujezičkog uticaja kod učenika sedmog razreda. Zapravo, analizom ćemo, pored definisanja gorepomenutih faktora, obuhvatiti i izdvojiti oblike međujezičkog uticaja na polju leksike i morfologije. Glavni cilj rada usmeren je na ispitivanje da li engleski jezik ima veći uticaj kod onih ispitanika koji poseduju viši nivo znanja engleskog jezika i koji su u većoj meri bili njemu izloženi. Zatim, pokušaćemo da utvrdimo da li se transfer može uočiti i kod onih ispitanika koji poseduju nizak nivo znanja i koji su slabo bili izloženi engleskom jeziku. U istraživanju smo pošli od pretpostavke da

varijable nivo znanja i količina izloženosti utiču na pojavu međujezičkog uticaja, kao i da je međujezički uticaj veći na polju leksike i morfologije kod onih ispitanika koji poseduju viši nivo znanja engleskog jezika i koji su u većoj meri bili njemu izloženi.

Empirijski deo rada obuhvata analizu upitnika za učenike i nastavnika i testova za proveru nivoa znanja engleskog jezika, kao i analizu rezultata testiranja pisane produkcije italijanskog kao drugog stranog jezika. Pored ličnih podataka, u upitniku za nastavnika su i podaci u vezi sa strukturom časova, sredstvima koje koristi u nastavi, upotrebom stranog i maternjeg jezika u nastavi, kao i kriterijumima pri ocenjivanju učenika. Upitnik za učenike sadrži uvodne napomene, lične podatke, kao i informacije o upotrebi engleskog jezika i oceni na poslednjem polugodištu. Testovi za proveru nivoa znanja engleskog jezika sadrže vežbanja, aktivnosti i tehnike poput onih koje se mogu sresti u udžbeniku koji se koristi u nastavi (v. Poglavlje 2.1). Za testiranje pisane produkcije italijanskog kao drugog stranog jezika za sedmi razred korišćene su dve vrste testa. Prvi test podrazumeva opis slike sobe i uključuje poznatu leksiku i strukture rađene na časovima engleskog i italijanskog jezika. Drugi test odnosi se na pisanje kratkog sastava (sastav je vođen, a instrukcije su date na maternjem jeziku na temu ličnog predstavljanja, o čemu je već bilo reči na časovima engleskog i italijanskog jezika).

U okviru istraživanja primenjena je kombinovana metoda, koja uključuje neke aspekte kvalitativne i kvantitativne metode. Kada je reč o sagledavanju konteksta nastave engleskog jezika, upotrebljena je kvalitativna metoda. Sa druge strane, za poređenje i analizu rezultata anketiranja i testiranja ispitanika primenjena je kvantitativna metoda.

U istraživanju su učestvovali učenici sedmog razreda osnovne škole „Petar Petrović Njegoš“ (43 ispitanika), koji uče engleski jezik od prvog razreda i italijanski od petog. Pored ovih ispitanika, za potrebe istraživanja uključena su i dva nastavnika, od kojih je jedan držao nastavu engleskog jezika, a drugi italijanskog.

2. Analiza upitnika za nastavnika i učenike sedmog razreda

2.1. Količina izloženosti engleskom jeziku

Podatke vezane za količinu izloženosti engleskom jeziku utvrdili smo uzimajući u obzir nastavni i vannastavni input.

Nastavni input čini celokupan materijal koji je korišćen u nastavi engleskog jezika: udžbenički komplet, kao i dodatni materijal koji donosi predmetni nastavnik. Na osnovu podataka dobijenih upitnikom za nastavnika, saznajemo da se u nastavi engleskog jezika za sedmi razred kao osnovno sredstvo koristi udžbenički komplet Project 4 (Third edition).

Nastavnik engleskog jezika u upitniku naglašava da na svojim časovima često koristi dodatni materijal. Objašnjava da su, uglavnom, u pitanju slike, fleš-karte, posteri koje koristi za uvežbavanje opisivanja istih i razvijanje govornih veština. Takođe, anketirani nastavnik ističe da koristi i dodatna vežbanja koja preuzima iz stranih udžbenika ili ih sam osmišljava, u cilju uvežbavanja pređenog gradiva. Dodaje da u radu koristi i tekstove stranih popularnih pesama, u cilju uvežbavanja gramatičkih konstrukcija ili poznatih reči, kao i ludičke aktivnosti poput kvizova i ukrštenica. Prezentacije najčešće učenici sami osmišljavaju u vidu projekta koji se brojčano ocenjuje.

Vannastavni input uključuje one sadržaje kojima su ispitanici bili izloženi izvan nastavnog okruženja. Sprovedeni upitnik za učenike nam daje uvid u ovaj deo podataka.

Obradom ovog dela upitnika, saznajemo da pri učenju engleskog jezika učenici sedmog razreda koriste udžbenik, video ili TV zapise – filmove, serije, klipove (60.5 %), dodatni materijal koji im donosi predmetni nastavnik (20.9 %), rečnik (23.3 %), pisma i razglednice (11.6 %), autentične materijale – brošure, reklame, menije i slično (14 %), audio cd (32.6 %), kompjuter/cd rom (55.8 %), časopise, novine, knjige i stripove (34.9 %), poeziju, priče i bajke (9.3 %), pesme i recitacije (34.9 %), igrice (60.5 %).

Detaljnim sagledavanjem gorenavedenih podataka, imajući u vidu pojedinačne stavke iz upitnika za nastavnika i učenike, došli smo do zaključka da je 46.5 odsto ispitanika sedmog razreda u velikoj meri izloženo engleskom jeziku, a 53.5 odsto u manjoj.

2.2. Analiza testova nivoa znanja engleskog jezika

Podatke vezane za nivo znanja utvrdili smo prikupljanjem ocena ispitanika, izvođenjem srednje prosečne ocene, kao i analizom testova za proveru nivoa znanja engleskog jezika.

Nakon analize zaključnih ocena iz engleskog jezika učenika sedmog razreda na polugodištu školske 2014/2015. godine primećujemo da je 79 odsto učenika postiglo odličan i vrlodobar uspeh, dok je 21 odsto postiglo dobar i dovoljan uspeh.

S druge strane, rezultati testiranja učenika iz engleskog jezika u drugom polugodištu školske 2014/2015. godine nedvosmisleno pokazuju da je 81 odsto učenika sedmog razreda postiglo odličan i vrlodobar uspeh, a 19 odsto njih dobar i dovoljan.

Na osnovu gorenavedenih podataka, poređenjem uspeha učenika na testovima sa zaključnim ocenama na polugodištu školske 2014/2015. godine i izvođenjem aritmetičke sredine, uočavamo da 80 odsto ispitanika poseduje viši nivo znanja engleskog jezika (ocene 4 i 5), dok 20 odsto njih pokazuje niži nivo iz engleskog jezika (ocene 2 i 3).

2.3. Podela ispitanika na grupe

Obrađeni upitnici i ankete pružili su nam celokupnu sliku vezanu za nivo znanja i količinu izloženosti ispitanika sedmog razreda engleskom jeziku i omogućili dodatnu podelu ispitanika na grupe. U skladu sa iznetim podacima, zaključili smo da se razlikuju sledeće grupe:

- I Visok nivo znanja/velika količina izloženosti;
- II Visok nivo znanja/mala količina izloženosti;
- III Nizak nivo znanja/mala količina izloženosti.

Na osnovu dalje analize podataka iz upitnika za učenike i testova nivoa znanja engleskog jezika, nameće nam se zaključak da se 47 odsto ispitanika sedmog razreda (20 učenika) može svrstati u grupu I, 30 odsto (13 učenika) u II, a 23 odsto (10 učenika) u III.

2.4. Analiza rezultata testova pisane produkcije učenika sedmog razreda

Na osnovu rezultata koje su učenici sedmog razreda ostvarili u okviru pisane produkcije na italijanskom jeziku, dolazimo do zaključka da se kod sve tri grupe ispitanika (I Visok nivo znanja/velika količina izloženosti; II Visok nivo znanja/mala količina izloženosti i III Nizak nivo znanja/mala količina izloženosti) mogu uočiti oblici međujezika nastalih pod uticajem transfera iz engleskog jezika.

Ukoliko napravimo paralelu sa klasifikacijom konstrukcija međujezika iz 2007. koju daje De Angelis (2007: 42), kod učenika sedmog razreda možemo uočiti sledeće oblike međujezičkog uticaja: kalkove, semantičke ekstenzije, kognate, hibridne tvorevine i slivenice, kao i pozajmljenice.

2.4.1. Kalkovi

U pogledu **kalkova** kod prve grupe ispitanika (Visok nivo znanja/velika količina izloženosti), beležimo sledeće primere, odnosno greške koje su napravila dva učenika:

1. **Photo macchina** (eng. photo camera; it. macchina fotografica);
2. **Aria-plane** (eng. airplane; it. aereo);
3. **Ariaporto** (eng. airport; it. aeroporto).

Kod druge (Visok nivo znanja/mala količina izloženosti) i treće (Nizak nivo znanja/mala količina izloženosti) grupe učenika sedmog razreda nisu zapaženi oblici **kalkova**.

Kao što se može uočiti, samo kod prve grupe ispitanika (Visok nivo znanja/velika količina izloženosti) nailazimo na oblike kalkova, što nas navodi na zaključak da visok nivo znanja nije uslov za pojavu ovog tipa međujezika, već je neophodno da učenik u velikoj meri bude izložen engleskom jeziku. Takođe, mali broj primera ovog oblika transfera nam ukazuje da se kalkovi ne baziraju prvenstveno na uticaju prvog stranog jezika, što je u skladu sa tezom Ringboma (2001: 60), prema kome je ovaj tip međujezika zasnovan na maternjem jeziku, a retko kada na prvom stranom, osim ukoliko strani jezik nije maternji.

2.4.2. Semantičke ekstenzije

Ukoliko pogledamo oblike **semantičkih ekstenzija** kod prve grupe ispitanika (Visok nivo znanja/velika količina izloženosti), nailazimo na primere neodgovarajuće upotrebe imenica ili neodgovarajuće lične zamenice u konstrukcijama sa glagolom piacere:

1. **Organizzazione** ili čak **organizzazione/organizzazione** kod trojice učenika (eng. organization – u značenju organizacija, dok je adekvatna reč za dati kontekst it. associazione);
2. **Foresta** (eng. forest – označava gustu šumu, dok je adekvatna reč za dati kontekst it. bosco);
3. **Lei** piace stare nel parco (eng. She likes; it. A lei piace).

U pogledu **semantičkih ekstenzija** kod druge grupe učenika (Visok nivo znanja/mala količina izloženosti), izdvajamo primere upotrebe neodgovarajuće imenice, kao i lične zamenice u konstrukcijama sa glagolom piacere:

4. **Io** piace la statua di Michelangelo (eng. I like; it. Mi piace) – dva učenika koriste ovaj oblik;

5. **Organizazione** (eng. organization – u značenju organizacija, dok je adekvatna reč za dati kontekst it. associazione) – kod dva učenika zabeležen je ovaj oblik.

Kod treće grupe učenika (Nizak nivo znanja/mala količina izloženosti) nisu zapaženi oblici **semantičkih ekstenzija**.

Kao što se može primetiti, ovaj oblik međujezika je karakterističan za prve dve grupe ispitanika (Visok nivo znanja/velika količina izloženosti i Visok nivo znanja/mala količina izloženosti), koje poseduju visok nivo znanja engleskog jezika, što nas navodi na zaključak da je visok nivo znanja neophodan za pojavu ovog oblika međujezika, a da količina izloženosti nije varijabla od presudnog značaja. Takođe, kao i u slučaju kalkova, mali broj primera semantičkih ekstenzija nas upućuje na zaključak da se ovaj tip transfera ne zasniva prevashodno na uticaju prvog stranog jezika.

2.4.3. Kognati

Kada je reč o **kognatima** kod prve grupe ispitanika (Visok nivo znanja/velika količina izloženosti), nailazimo na sledeće primere:

1. Sono andato a Firenze con i miei **parenti** (eng. parents – u značenju roditelji, umesto it. genitori – dok parenti na it. označavaju rodjake) – tri učenika koriste ovaj oblik;

2. Molti monumenti **popolari** ili **popolari** (eng. popular – u značenju poznat, umesto it. famoso – dok popolare na it. znači svetovan);

3. **Mobile** (eng. mobile – u značenju mobilnog telefona, umesto it. telefonino/cellulare – dok mobile na it. znači pokretan);

4. **Presente ili presento** (eng. present – u značenju poklon, umesto it. regalo);

5. **Caldo ili caldo** (eng. cold – u značenju hladan, umesto it. freddo – dok caldo na it. znači topao);

6. **Camera** (eng. camera – u značenju foto-aparata, umesto it. macchina fotografica – dok na it. znači soba) – kod dva učenika je zabeležen ovaj oblik;

7. **Rumore** (eng. rumor – u značenju glasina, umesto it. voce – dok na it. znači buka);

8. Nella città non ci sono **fattorie** (eng. factory – u značenju fabrike, umesto it. fabbriche – dok na it. znači farma);

9. I momenti che io **spendevo** con la famiglia (eng. spend – u značenju provoditi vreme, umesto it. passare – dok na it. znači trošiti, potro-

šiti); još jedan učenik koristi glagol *spendere* u značenju provoditi vreme: *A lei piace come **spende** il tempo*;

10. Lei **resta** nel parco (eng. rest – u značenju odmarati se, umesto it. riposarsi – dok na it. znači ostati);

11. **Commerciali** (eng. commercials – u značenju reklame, umesto it. pubblicità – dok na it. znači trgovački, komercijalni).

U pogledu **kognata** kod druge grupe učenika (Visok nivo znanja/mala količina izloženosti), zapažamo sledeće primere:

12. **Ci stendiamo** (eng. stand – u značenju stajati, umesto it. stare in piedi – dok na it. stendersi znači ispružiti se, leći);

13. **Camera** (eng. camera – u značenju foto-aparata, umesto it. macchina fotografica – dok na it. znači soba) – kod dva učenika je zabeležen ovaj oblik;

14. Ho comprato un **presente** bellissimo (eng. present – u značenju poklon, umesto it. regalo), a jedan učenik koristi i oblik **presento**;

15. **Caldo** (eng. cold – u značenju hladan, umesto it. freddo – dok caldo na it. znači topao) – kod tri učenika se sreće ovaj oblik;

16. **Populare ili čak popolare** (eng. popular – u značenju poznat, umesto it. famoso – dok popolare na it. znači svetovan);

17. Con i miei **parenti** (eng. parents – u značenju roditelji, umesto it. genitori – dok parenti na it. označavaju rodjake) – dva učenika koriste ovaj oblik.

Kada je reč o **kognatima** kod treće grupe ispitanika (Nizak nivo znanja/mala količina izloženosti), izdajamo samo tri primera:

18. **Populare** (eng. popular – u značenju poznat, umesto it. famoso – dok popolare na it. znači svetovan) – kod četiri učenika je zabeležen ovaj oblik reči;

19. **Coldo** (eng. cold – u značenju hladan, umesto it. freddo – dok caldo na it. znači topao);

20. **Presenti** da donne (eng. present – u značenju poklon, umesto it. regalo).

Na osnovu gorenavedenih primera, možemo primetiti da se ovaj tip međujezika javlja kod sve tri grupe ispitanika (Visok nivo znanja/velika količina izloženosti, Visok nivo znanja/mala količina izloženosti i Nizak nivo znanja/mala količina izloženosti), što bi moglo da nas navede na zaključak da se ovaj tip međujezičkog uticaja javlja nezavisno od nivoa znanja i količine izloženosti engleskom jeziku. Međutim, budući da je broj

primera kognata kod treće grupe učenika dosta manji u odnosu na prvu grupu, zaključujemo da nivo znanja donekle ima ulogu u pojavi ovog tipa transfera. Ovo zapažanje nije u skladu sa tvrdnjama Ringboma (2001), koji zastupa mišljenje da kognati, kao tip transfera forme, mogu nastati nezavisno od nivoa znanja jezika.

2.4.4. Hibridne tvorevine i slivenice

Među oblicima **hibridnih tvorevina i slivenica** kod prve grupe ispitanika (Visok nivo znanja/velika količina izloženosti), najviše se uočavaju oni primeri kod kojih se na reč iz engleskog jezika dodaje morfema za građenje muškog ili ženskog oblika, kao i oblika množine reči u italijanskom jeziku; zatim morfeme za građenje oblika prezenta glagola, imenica koje označavaju mesto gde se nešto obavlja, kao i reči napisanih pod uticajem fonetskih pravila engleskog jezika. S tim u vezi, beležimo sledeće primere:

1. Ci sono tre ragazzi che rajdano la bicicletta (eng. ride; it. vanno in);
2. Restaurante (eng. restaurant; it. ristorante) – tri učenika koriste ovaj oblik;
3. Baloone ili čak ballone/balone (eng. balloon; it. pallone);
4. Placi verdi (eng. place; it. posti, luoghi);
5. Dopo siamo returno (eng. return; it. tornati);
6. Traditionale (eng. traditional; it. tradizionale), kao i imenica traditione (eng. tradition; it. tradizione);
7. La macchina di photographia, čak i photographica (eng. photography; it. fotografia);
8. Il pullovero (eng. pullover; it. pullover maglione);
9. Patienti (eng. patient; it. paziente) – kod dva učenika je zabeležen ovaj oblik;
10. Tropheo je oblik koji koriste tri učenika ili trophei (eng. trophy; it. trofeo);
11. Vinjardo (eng. vineyard; it. vigneto);
12. Popolare (eng. popular; it. popolare) – čak četiri učenika koriste ovaj oblik; kod jednog učenika je zabeležen i oblik populara;
13. Titla (eng. title; it. titolo) – dva učenika su upotrebila ovaj oblik;
14. Appointamentoo (eng. appointment; it. appuntamento);
15. Februario (eng. February; it. febbraio);

16. **Reservazione** ili **reservazione** (eng. reservation; it. prenotazione);
17. **Caffeteria** ili **cafeteria** (eng. coffee; it. caffè);
18. **Pochetti** (eng. pocket; it. tasca);
19. **Schu**ola (eng. school; it, scuola) – kod dva učenika je zabeležen ovaj oblik;
20. Il suo cane favorito (eng. favorite – učenici su radili pridev preferito sa predmetnim nastavnikom) – dva učenika koriste ovaj oblik;
21. E poi rimembro (eng. remember; it. ricordo).
- Kada je reč o **hibridnim tvorevinama i slivenicama** kod druge grupe (Visok nivo znanja/mala količina izloženosti), moguće je izdvojiti one oblike koji su napisani pod uticajem fonetskih pravila engleskog jezika, zatim one nastale dodavanjem morfema za građenje oblika infinitiva ili trećeg lica jednine prezenta, kao i morfema za građenje muškog ili ženskog oblika, kao i oblika množine reči u italijanskom jeziku:
22. Cathhedrale (eng. cathedral; it. cattedrale) – čak kod tri učenika je primećen ovaj oblik;
23. **Photographhia** (eng. photography; it. fotografia) – kod dva učenika se može primetiti ovaj oblik, a jedan učenik koristi i pridev **photographhica**;
24. Un uomo sellare i balloni (eng. sell balloons; it. vende i palloni); jedan učenik čak koristi i oblik glagola koji je nastao od prošlog vremena glagola sell – Un uomo che soldede (eng. sell, sold, sold; it. vendere);
25. Parko (eng. park; it. parco);
26. Capa (eng. cap; it. cappello);
27. Sporti (eng. sport; it. sport) – dva učenika koriste ovaj oblik;
28. Trophheo (eng. trophy; it. trofeo) – kod dva učenika je zabeležen ovaj oblik;
29. Controle (eng. control; it. controllo);
30. Reservazionee (eng. reservation; it. prenotazione) – dva učenika koriste ovaj oblik;
31. Ci sono ragazzi rajdare la bicicletta (eng. ride; it. andare in);
32. Il pullovero (eng. pullover; it. pullover maglione) – dva učenika koriste ovaj oblik;
33. Popolaree (eng. popular; it. popolare) – čak tri učenika koriste ovaj oblik;
34. Titlo (eng. title; it. titolo);

35. **Appointamento** (eng. appointment; it. appuntamento) – dva učenika koriste ovaj oblik.

Takođe, kod treće grupe učenika sedmog razreda (Nizak nivo znanja/mala količina izloženosti) možemo uočiti oblike **hibridnih tvorevina i slivenica**, među kojima se najviše izdvajaju one konstrukcije kod kojih se na reč iz engleskog jezika dodaje morfema za građenje muškog ili ženskog oblika, kao i oblika množine reči u italijanskom jeziku, zatim reči napisanih pod uticajem fonetskih pravila engleskog jezika:

36. **Balloone** ili čak **balloono/balloni/ballooni** (eng. balloon; it. pallone);

37. **Parko** (eng. park; it. parco);

38. **Centero** (eng. center; it. centro);

39. **Cappo** (eng. cap; it. cappello);

40. **Pullovero** (eng. pullover; it. pullover maglione);

41. **Restaurante** (eng. restaurant; it. ristorante);

42. **Reservazione** (eng. reservation; it. prenotazione) – kod tri učenika pronalazimo ovaj oblik reči;

43. **Sporti** (eng. sport; it. sport) – dva učenika koristi ovaj oblik reči;

44. **Victoria** (eng. victory; it. vittoria);

45. **Titlo** (eng. title; it. titolo) – kod dva učenika zapažamo ovaj oblik reči;

46. **Theatro** (eng. theater; it. teatro);

47. **Actore** (eng. actor; it. attore);

48. **Doctore** (eng. doctor; it. medico).

Mnoštvo primera hibridnih tvorevina i slivenica karakterističnih za sve tri grupe učenika sedmog razreda (Visok nivo znanja/velika količina izloženosti, Visok nivo znanja/mala količina izloženosti i Nizak nivo znanja/mala količina izloženosti) ukazuje nam na to da ovaj tip transfera nastaje pod uticajem engleskog jezika. S obzirom na to da je ovaj tip konstrukcija međujezika prisutan kod sve tri grupe, nameće nam se zaključak da ovaj oblik transfera nastaje nezavisno od nivoa znanja i količine izloženosti engleskom jeziku. Ovakvo mišljenje potvrđuje Ringbomovu tvrdnju da hibridne tvorevine i slivenice, kao tip transfera forme, nastaju prevashodno pod uticajem prvog stranog jezika, nezavisno od nivoa znanja (Ringbom, 2001). S druge strane, budući da se najveći broj oblika ovog tipa međujezičkog uticaja može uočiti kod prve grupe (Visok nivo znanja/

velika količina izloženosti), zaključujemo da nivo znanja i količina izloženosti utiču na sposobnost učenika da koriste sopstveno znanje engleskog jezika prilikom građenja hibridnih tvorevina i slivenica.

2.4.5. Pozajmljenice

Mnoštvo je primera **pozajmljenica** kod prve grupe ispitanika (Visok nivo znanja/velika količina izloženosti) nastalih upotrebom engleskih reči napisanih u originalu. Jedan deo leksike odnosi se i na tehnološka dostignuća, pa učenici koriste, u tom kontekstu, dosta engleskih reči. Zanimljiva je i upotreba engleskih predloga *to i on*, kao i ličnih zamenica *he i we*. Radi bolje ilustracije, navodimo sledeće primere:

1. C'è un ragazzo e una ragazza a fare **jogging** ili sa članom **il jogging** (eng. jogging) – devet učenika koriste ovu reč, iako su sa predmetnim nastavnikom radili *it. glagol correre*;
2. **Restaurant** (eng. restaurant; *it. ristorante*);
3. **Balloon** (eng. balloon; *it. pallone*);
4. **Hotel** (eng. hotel) – čak šest učenika koriste ovaj oblik umesto *it. albergo* (oblik koji su radili sa predmetnim nastavnikom);
5. Ragazzi giocano **basket** (eng. basket; *it. giocare a pallacanestro*);
6. Leggi il nostro **plan** (eng. plan; *it. piano*);
7. Le **photo** (eng. photo; *it. foto*);
8. **Cathedral** (eng. cathedral; *it. cattedrale*);
9. **Success** (eng. success; *it. successo*) – tri učenika koriste ovaj oblik;
10. **Poster** (eng. poster umesto *it. manifesto* – oblik koji su radili sa predmetnim nastavnikom);
11. **Violence** (eng. violence; *it. violenza*);
12. Un **show** teatrale (eng. show; *it. spettacolo*);
13. **Films** (eng. films – oblik množine; *it. film*) – oblik koji koriste dva učenika;
14. **Caries** (eng. caries; *it. carie*);
15. **Protests** (eng. protests – oblik množine; *it. protesta*);
16. 2 **laptops** (eng. laptop; *it. computer portatile*);
17. Ha portato vestiti, cd, **mp3 player, tablet** (eng. mp3 player, tablet; *it. mp3-player, tablet*);
18. **He** è basso/**he** ha capelli corti (eng. he – lična zamenica; *it. lui*);
19. **We** andavo con il treno (eng. we – lična zamenica; *it. noi*);

20. Non vuole **to** andare (eng. to; it. vuole andare – konstrukcija bez predloga);

21. She **say on** telefono; (eng. say; on the phone; it. parlare al telefono);

22. **On** la via (eng. on; it. in).

Oblici **pozajmljenica** kod druge grupe (Visok nivo znanja/mala količina izloženosti) mahom uključuju reči preuzete direktno iz engleskog jezika i napisane u originalu. Za većinu ovih reči postoji adekvatna reč na italijanskom jeziku koju su učenici radili sa predmetnim nastavnikom. Interesantna je i upotreba lične zamenice he, kao i trećeg lica prezenta glagola to be:

23. **Hotel** (eng. hotel) – četiri učenika koriste ovaj oblik umesto it. albergo (oblik koji su radili sa predmetnim nastavnikom);

24. Ci sono due ragazzi a fare **jogging** ili sa članom **il jogging** (eng. jogging) – tri učenika koriste ovu reč, iako su sa predmetnim nastavnikom radili it. glagol correre. Zabeležen je i primer: Ci sono due ragazze **jogginig**;

25. I ragazzi che giocano il **basket** (eng. basket) – tri učenika koriste ovaj oblik reči, iako su sa predmetnim nastavnikom radili oblik na it. pallacanestro;

26. **Pullover** (eng. pullover; it. pullover maglione);

27. Loro giocano **football** (eng. football; it. giocano a calcio);

28. Molte persone **sitting** (eng. sit; it. essere seduto);

29. **Cap** (eng. cap; it. cappello);

30. Va al **shopping** (eng. shopping; it. fare le compere);

31. **Show** (eng. show; it. spettacolo) – dva učenika koriste ovaj oblik;

32. **Success** (eng. success; it. successo) – čak tri učenika koriste ovaj oblik;

33. Nelle **poster** toscane (eng. poster; it. manifesto);

34. **Piece** taatralne (eng. piece; it. spettacolo);

35. **Protest** (eng. protest; it. protesta);

36. **Reservation** (eng. reservation; it. prenotazione) – dva učenika koriste ovaj oblik;

37. **Victori** (eng. victory; it. vittoria) – kod dva učenika zabeležen ovaj oblik;

38. E' **fanny** (eng. fanny; it. buffo);

39. **He** prima va in casa in campagna/**He** ha noleggiato una macchina (eng. he; it. lui);

40. Lo sport ideale **is** (eng. is – treće lice jednine glagola biti; it. è).

Kada je reč o **pozajmljenicama** kod treće grupe učenika sedmog razreda (Nizak nivo znanja/mala količina izloženosti), takođe nailazimo na primere reči iz engleskog jezika napisanih u originalu, kao i upotrebu engleskog glagola to hang, predloga to i with i veznika but:

41. Due persone fanno **jogging** (eng. jogging) – jedan učenik koristi ovu reč, iako je sa predmetnim nastavnikom rađen it. glagol correre;

42. Vado in **center** (eng. center; it. centro) – dva učenika koriste ovaj oblik;

43. **Hotel** (eng. hotel) – dva učenika koriste ovaj oblik umesto it. albergo (oblik koji su radili sa predmetnim nastavnikom);

44. **Restaurant** (eng. restaurant; it. ristorante);

45. Le persone **hanging to** cane (eng. hang to; it. vicine al);

46. **Basket** (eng. basket) – jedan učenik koristi ovaj oblik reči, iako je sa predmetnim nastavnikom rađen oblik na it. pallacanestro;

47. **Show** (eng. show; it. spettacolo);

48. Lui va **with** suo padre (eng. with; it. con);

49. Ascolta la musica **but not** molto (eng. but not; it. ma non).

Na osnovu gorenavedenih podataka, jasno se uočava da je ovaj tip međujezičkog uticaja karakterističan za sve tri grupe (Visok nivo znanja/velika količina izloženosti, Visok nivo znanja/mala količina izloženosti i Nizak nivo znanja/mala količina izloženosti), te dolazimo do sličnog zaključka kao i u pogledu hibridnih tvorevina i slivenica. U skladu sa Ringbomovom tvrdnjom (Ringbom, 2001), zapažamo da i ovaj tip kontrukcija međujezika nastaje pod uticajem prvog stranog jezika, nezavisno od nivoa znanja i količine izloženosti. Ne treba zaboraviti da ova grupa ispitanika drugi strani jezik uči već skoro tri godine i, u vezi s tim, očekivali smo da oni poseduju širi vokabular italijanskog jezika. Međutim, budući da je kod ove grupe učenika reč o slučajevima potpune zamene reči italijanskog jezika rečju iz engleskog, dolazimo do zaključka da ispitanici iz nesigurnosti u sopstveno znanje ili neautomatizovanog, stoga nedovoljnog, poznavanja reči drugog stranog jezika radije pribegavaju duže učenom, odnosno prvom stranom jeziku, kako se ne bi odustalo od komunikacije (Manchón Ruiz, 2001).

2.4.6. Usporedna analiza rezultata pisane produkcije učenika sedmog razreda

Ukoliko sagledamo rezultate celokupnog istraživanja, možemo zaključiti da je prva grupa ispitanika (Visok nivo znanja/velika količina izloženosti) napravila najveći broj grešaka na polju leksike i morfologije i da je međujezički uticaj iz engleskog jezika kod ove grupe najprisutniji (v. Tabelu 1). To je u skladu sa našom pretpostavkom da učenici koji poseduju viši nivo znanja i u velikoj meri su izloženi engleskom jeziku češće mešaju elemente engleskog i italijanskog jezika u odnosu na one koji poseduju niži nivo znanja engleskog jezika i u maloj količini su njemu izloženi (v. Uvod). S druge strane, kada je reč o trećoj grupi ispitanika (Nizak nivo znanja/mala količina izloženosti), takođe primećujemo prisustvo jezičkih konstrukcija međujezika, no u dosta manjem obimu (v. Tabelu 1).

Međujezički uticaj iz engleskog jezika – 7. razred

	Visok nivo znanja engleskog jezika		Nizak nivo znanja engleskog jezika
	Velika količina izloženosti engleskom jeziku	Mala količina izloženosti engleskom jeziku	Mala količina izloženosti engleskom jeziku
	Broj učenika: 20	Broj učenika: 13	Broj učenika: 10
Kalkovi	3	/	/
Semantičke ekstenzije	5	4	/
Kognati	18	12	3
Hibridne tvorevine i slivenice	40	27	19
Pozajmljenice	41	31	13
Ukupno	107	74	35

Tabela 1: Oblici međujezika učenika sedmog razreda.

3. Zaključak

U skladu sa iznetim tumačenjima, možemo uočiti da se na uzrastu u okviru koga je obavljeno istraživanje (sedmi razred) u velikoj meri javljaju oblici transfera forme (pozajmljenice, hibridne tvorevine i slivenice, kognati), dok se oblici transfera značenja (kalkovi i semantičke ekstenzije) retko ili skoro uopšte i ne sreću (v. Tabelu 1). Samim tim, da se zaključiti da se međujezički uticaj u najvećoj meri javlja kao transfer oblika.

Osim toga, detaljnijom analizom konstrukcija međujezika učenika sedmog razreda uočavamo da se kalkovi javljaju samo kod grupe ispitanika koji poseduju visok nivo znanja engleskog jezika i koji su u velikoj meri njemu bili izloženi (v. Poglavlje 2.4.1). S obzirom na mali broj oblika ovog tipa međujezika, dolazimo do zaključka da ovaj tip međujezičkih konstrukcija nije tipičan za uzrast u okviru koga je obavljeno istraživanje. Takođe, nameće se i zaključak da se možda ovaj tip oblika međujezika ne zasniva prvenstveno na uticaju prvog stranog jezika (Ringbom, 2001).

Ukoliko uporedimo oblike semantičkih ekstenzija, zapažamo da se ovaj oblik međujezičkih konstrukcija javlja samo kod učenika koji poseduju visok nivo znanja engleskog jezika, bez obzira na količinu izloženosti (v. Poglavlje 2.4.2), što nas navodi na zaključak da je visok nivo znanja neophodan za pojavu ovog oblika međujezika, a da količina izloženosti nije varijabla od presudnog značaja.

Što se oblika kognata tiče, zapažamo da se ovaj oblik međujezika javlja i kod učenika koje odlikuje nizak nivo znanja engleskog jezika, bez obzira na količinu izloženosti (v. Poglavlje 2.4.3). Budući da je kod ove grupe ispitanika sedmog razreda (Nizak nivo znanja/mala količina izloženosti) mali broj ovakvih primera (samo tri), dolazimo do zaključka da nivo znanja donekle ima ulogu u pojavi ovog tipa transfera. Ovo zapažanje nije u potpunosti u skladu sa tvrdnjama Ringboma (2001), koji zastupa mišljenje da kognati, kao tip transfera forme, mogu nastati nezavisno od nivoa znanja jezika (v. Uvod).

Ukoliko osmotrimo oblike hibridnih tvorevina i slivenica učenika sedmog razreda, možemo zapaziti veliki broj sličnih primera reči engleskog jezika kod kojih se dodaje italijanska morfema za građenje oblika muškog ili ženskog roda, kao i oblika množine reči u italijanskom jeziku i infinitiva, zatim odgovarajućeg lica prezenta i imenica koje označavaju mesto gde se nešto obavlja, kao i reči napisanih pod uticajem fonetskih pravila engleskog jezika (v. Poglavlje 2.4.4). Budući da se ovaj tip međujezičkih konstrukcija javlja kod svih grupa ispitanika sedmog razreda, možemo zaključiti da se

slažemo sa Ringbomovom tvrdnjom po kojoj hibridne tvorevine i slivenice kao tip transfera forme nastaju prevashodno pod uticajem prvog stranog jezika, nezavisno od njegovog nivoa znanja (v. Uvod).

Najveći broj oblika međujezika kod učenika sedmog razreda zapažamo u okviru pozajmljenica. Ovaj tip konstrukcija međujezika javlja se kao upotreba engleskih predloga, zamenica I, they i me, nastavka 's za građenje saksonskog genitiva, trećeg lica jednine glagola to be, kao i imenica napisanih u originalu. Uključuje, pored gorenavedenih, i zamenice he i we, zatim veoma čestu upotrebu predloga to, on i with, veznika but, glagola to hang, kao i dobar deo leksike koji se odnosi na tehnološka dostignuća (v. Poglavlje 2.4.5). Na osnovu opisanih rezultata i svega navedenog, moguće je zaključiti da su učenici sedmog razreda skloni upotrebi pozajmljenica, što je veoma neobično, budući da italijanski jezik uče skoro tri godine, te smo očekivali da poseduju širi vokabular drugog stranog jezika. Pretpostavljamo da je razlog za to nesigurnost u sopstveno znanje ili neautomatizovano, stoga nedovoljno, poznavanje reči drugog stranog jezika, pa zato radije pribegavaju duže učenom, prvom stranom jeziku, kako se ne bi odustalo od komunikacije (Manchón Ruiz, 2001).

Na osnovu rezultata učenika sedmog razreda, moguće je uočiti da se pozajmljenice, hibridne tvorevine i slivenice javljaju usled nedovoljne svesnosti postojanja nameravanog oblika reči umesto koje se koristi reč (u celosti ili modifikovana) iz prvog stranog jezika (v. Poglavlja 2.4.4 i 2.4.5). S druge strane, nameće se zaključak da kognati nastaju usled svesnosti postojanja reči u ciljnom jeziku (italijanskom), ali iz zbunjenosti nastale zbog sličnosti te reči i reči iz engleskog jezika (v. Poglavlje 2.4.3). Kada je reč o semantičkim ekstenzijama, zaključujemo da one nastaju zbog svesnosti postojanja reči u ciljnom jeziku, ali ne i njenog semantičkog ograničenja (v. Poglavlje 2.4.2). Osim toga, analiza oblika kalkova upućuje na zaključak da ovaj oblik konstrukcija međujezika nastaje usled svesnosti postojanja delova reči, ali ne i izvesnog semantičkog ili kolokacionog ograničenja (v. Poglavlje 2.4.1).

Rezultati našeg istraživanja nam ukazuju na činjenicu da se kod ispitanika sedmog razreda javlja potreba da se popune praznine u znanju ciljnog jezika. Potreba da se saopšte ideje dolazi u koliziju sa manjkom leksičkog znanja drugog stranog jezika i, da bi se prevazišao ovaj problem, učenici se oslanjaju na prvi strani jezik tako što umeću reči iz prvog stranog jezika u diskurs drugog. U istraživanjima o međujezičkom uticaju (Agustín Llach, M. P, 2010; Ringbom, 1986) ovi mehanizmi su poznati kao komunikacione ili kompenzacione strategije, te dolazimo do zaključka

da se transfer koristi kao kompenzaciona strategija kako se ne bi odustalo od komunikacije.

Na osnovu celokupne analize rezultata, moguće je zaključiti da dve vrste međujezičkog uticaja dominiraju prilikom građenja ciljnih reči u pisanoj produkciji na italijanskom jeziku učenika sedmog razreda:

1. Međujezički transfer koji se odnosi na upotrebu cele neciljne reči (iz engleskog jezika) u produkciji ciljne reči (u italijanskom jeziku);

2. Međujezički transfer koji se odnosi na produkciju oblika međujezika kod koga se slobodna ili vezana morfema iz engleskog jezika kombinuje sa slobodnom ili vezanom morfemom iz italijanskog jezika u cilju nastajanja reči slične onoj u ciljnom jeziku.

Na kraju ovog poglavlja možemo da zaključimo da se procesi koji uključuju međujezički transfer reči uglavnom baziraju na pretpostavljenom inputu iz prvog stranog jezika i da su uslovljeni faktorima nivo znanja i količina izloženosti, to jest veća količina izloženosti i viši nivo znanja vode do većeg međujezičkog uticaja.

LITERATURA

- Agustín Llach, M. P. (2010). An Overview of Variables Affecting Lexical Transfer in Writing: Review Study. *International Journal of Linguistics*, 2, 1–17.
- De Angelis, G. (2007). *Third or Additional Language Acquisition*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Hammarberg, B. (2001). Roles of L1 and L2 in L3 production and acquisition. In J. Cenoz, B. Hufeisen and U. Jessner (eds), *Cross-linguistic Influence in Third Language Acquisition: Psycholinguistic Perspectives* (pp. 21–41). Clevedon: Multilingual Matters.
- Manchón Ruiz, R. (2001). Un acercamiento psicolingüístico al fenómeno de la transferencia en el aprendizaje y uso de segundas lenguas. In V. Salazar, & S. Pastor (eds.), *Tendencias y líneas de investigación en adquisición de segundas lenguas* (pp. 39–71). Anexo 1: ELUA Estudios de Lingüística de la Universidad de Alicante.
- Ortega, M. (2008). Cross-linguistic influence in multilingual language acquisition: The role of L1 and non-native languages in English and Catalan oral production. *Íkala, revista de lenguaje y cultura*, 13, 121–142.
- Ringbom, H. (1986). Crosslinguistic influence and the foreign language learning process. In M. Sharwood Smith & E. Kellerman (eds.), *Crosslinguistic*

- influence in second language acquisition* (pp. 150–162). Oxford, UK: Pergamon Press.
- Ringbom, H. (1987). *The Role of the First Language in Foreign Language Learning*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Ringbom, H. (2001). Lexical transfer in L3-production. In J. Cenoz, B. Hufeisen and U. Jessner (eds), *Cross-linguistic Influence in Third Language Acquisition: Psycholinguistic Perspectives* (pp. 59–68). Clevedon: Multilingual Matters.
- Ringbom, H. (2006). The Importance of Different Types of Similarity in Transfer Studies. In J. Arabski (Ed.), *Cross-linguistic Influences in the Second Language Lexicon* (pp. 36–45). Clevedon: Multilingual Matters.
- Tremblay, M.-C. (2006). Cross-Linguistic influence in Third Language Acquisition: The role of L2 Proficiency and L2 Exposure. *Cahiers Linguistiques d'Ottawa*, 34, 109–119.
- Williams, S. and Hammarberg, B. (1998). Language switches in L3 production: implications for a polyglot speaking model. *Applied Linguistics*, 19: 3, 295–333.

Snežana Z. Detar Jevdović

CROSS-LINGUISTIC INFLUENCE IN THE WRITTEN PRODUCTION OF ITALIAN AS THE SECOND FOREIGN LANGUAGE: THE ROLE OF LANGUAGE PROFICIENCY AND AMOUNT OF EXPOSURE

Summary

The paper details a cross-linguistic influence as one of the complex features related to the second foreign language acquisition resulting from similarities and differences between the target language and any other language a learner has previously acquired. Language proficiency and amount of exposure present the most prevailing factors leading to this influence. Cross-linguistic influence is the most evident in the field of lexis and morphology defining to a large extent the nature and characteristics of interlanguage occurring on that occasion. In addition to defining the factors language proficiency and amount of exposure the paper focuses on examining critically lexical and morphological characteristics with regard to the interlanguage of the seventh grade pupils. By analyzing the results of the written production, we discovered that the cross-linguistic influence, at the age in which the study was carried out, mostly occurs as a transfer of form, while the forms of transfer of meaning rarely or almost do not appear in the research.

Key words: cross-linguistic influence, language proficiency, amount of exposure, lexis, morphology, transfer of form, transfer of meaning.